

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

307

Polityka ekonomiczna

Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Grażyna Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-390-8

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Franciszek Adamczuk , Produkty tradycyjne i regionalne i ich wykorzystanie w promocji regionu.....	15
Ewa Badzińska , Perspektywy i bariery rozwoju firm <i>spin-off</i> w Polsce.....	25
Agnieszka Baer-Nawrocka, Arkadiusz Sadowski , Polityczne i strukturalne czynniki wpływające na przemiany w rozmieszczeniu produkcji trzody chlewnej w krajach Unii Europejskiej.....	35
Agnieszka Barczak , Wykorzystanie metody programowania liniowego do oceny procesu produkcyjnego grup gospodarstw wybranych typów rolniczych.....	45
Wioletta Bieńkowska-Golasa , Odległość gmin wiejskich województwa mazowieckiego od głównych ośrodków gospodarczych a ich poziom przedsiębiorczości	56
Alicja Bonarska-Treit , Turystyka szansą rozwoju lokalnego.....	65
Agnieszka Borowska , Wykorzystanie środków w ramach krajowych programów wsparcia pszczelarstwa w Polsce.....	77
Anna Czech , Bezpieczeństwo energetyczne Polski a odnawialne źródła energii	92
Małgorzata Dolata , Pozycja konkurencyjna obszarów wiejskich Polski Wschodniej z punktu widzenia ich wyposażenia w infrastrukturę gospodarczą.....	100
Monika Fabińska , Wybrane czynniki kapitału regionalnego determinujące rozwój firm z sektora włókienniczo-odzieżowego z województwa łódzkiego	109
Mateusz Folwarski , Wynagrodzenia dyrektorów wykonawczych rady dyrektorów największych amerykańskich banków przed i po kryzysie finansowym	121
Małgorzata Fronczek , Charakter wymiany handlowej Polski z zagranicą po 1990 roku	132
Hanna Godlewska-Majkowska, Agnieszka Komor , Uwarunkowania konkurencyjności przedsiębiorstw sektora motoryzacyjnego w Polsce i w Europie	142
Marcin Gospodarowicz , Sektor mikroprzedsiębiorstw w Polsce i jego wsparcie ze środków UE w latach 2007-2011	152
Marianna Greta, Ewa Tomczak-Woźniak , Polski sektor rolny a cyfryzacja – przykład i bariery realizacji projektu wdrażającego technologie informatyczne.....	165

Sylwia Guzdek , Znaczenie instytucji otoczenia biznesu dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2007-2012	176
Barbara Hadryjańska , Umacnianie przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw na przykładzie sektora rolno-spożywczego	190
Sławomira Hajduk , Instrumenty ekonomiczne zarządzania przestrzenią na poziomie lokalnym	201
Mariusz Hamulczuk , Asymetria w transmisji cen w łańcuchu żywnościowym. Przykład cen drobiu w Polsce.....	212
Tomasz Holecki, Joanna Woźniak-Holecka, Agata Bocionek , Finansowanie świadczeń opieki zdrowotnej osobom nieubezpieczonym na podstawie decyzji organu wykonawczego samorządu terytorialnego	224
Grażyna Karmowska , Zróżnicowanie rozwoju powiatów województwa zachodniopomorskiego.....	233
Wojciech Kisiał, Bartosz Stępiński , Analiza zróżnicowania przestrzennego absorpcji funduszy Unii Europejskiej przez samorządy terytorialne w Polsce.....	247
Joanna Kizielewicz , Polityka gospodarcza rządu i Unii Europejskiej wobec regionów nadmorskich i jej wpływ na rozwój turystyki morskiej w Polsce	257
Ewa Kołoszycz , Dochody typowych gospodarstw mlecznych w UE w 2011 roku	270
Sylwester Kozak , Efektywność zakładów ubezpieczeń na życie w Polsce w latach 2002-2011. Czy wielkość i własność zagraniczna zakładów mają znaczenie?.....	280
Mariusz Kudelko , Ocena zasadności budowy elektrowni systemowych wykorzystujących nowe złoża węgla brunatnego	292
Anetta Kuna-Marszałek , Strategie ekologiczne przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych.....	305
Piotr Laskowski , Specjalne strefy ekonomiczne jako czynnik rozwoju regionalnego na przykładzie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST- PARK”	317
Wojciech Leoński , Zewnętrzne bariery rozwoju przedsiębiorczości w Polsce..	330
Edyta Łyżwa, Olga Braziewicz-Kumor , Współpraca przedsiębiorstw przemysłowych z innymi uczestnikami rynku w zakresie działalności innowacyjnej.....	341
Agnieszka Malkowska , Strategia rozwoju Euroregionu Pomerania a budowa konkurencyjnego regionu przygranicznego.....	353
Arkadiusz Malkowski , Wschodnia granica Polski. Od peryferii i izolacji do współdziałania	363
Grażyna Mańczak , Ocena polityki proeksportowej w Polsce	373
Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz , Analiza nakładów pracy w gospodarstwach rolnych w 2010 roku w porównaniu do 2002 roku	384

Dominika Mierzwa , Zastosowanie modelu multiplikacyjnej analizy dyskryminacji w ocenie spółdzielczych przedsiębiorstw mleczarskich.....	396
Andrzej Miszczuk , Nowe podejście do regionalnego planowania strategicznego (na przykładzie województwa podkarpackiego).....	408
Zbigniew Mongiało, Michał Świtlyk , Analiza współczynników efektywności uczelni publicznych.....	420
Anna Oleńczuk-Paszal, Monika Śpiewak-Szyjka , Gospodarowanie wojewódzkim zasobem nieruchomości a dochody województwa	431
Piotr Podsiadło , Zagadnienie pomocy publicznej dla przedsiębiorstw w sektorze rybołówstwa.....	442
Halina Powęska , Cel przekraczania granicy uczestników handlu przygranicznego a struktura towarowa transgranicznych zakupów na pograniczu polsko-ukraińskim	454
Zdzisław W. Puślecki , Nowe zjawiska we Wspólnej Polityce Rolnej Unii Europejskiej w warunkach perspektywy budżetowej na lata 2014-2020 ...	465
Bogusława Puzio-Waślawik , Samozatrudnienie w okresie spowolnienia gospodarczego w Polsce	477
Małgorzata Raczkowska , Spółdzielczość socjalna w Polsce	489
Joanna Rogalska , Świętokrzyskie jednostki samorządu terytorialnego jako beneficjenci polityki regionalnej.....	502
Iga Rudawska , Sieć jako pośrednia forma koordynacji gospodarczej na przykładzie zintegrowanej opieki zdrowotnej	513
Robert Rusielik , Determinanty efektywności technicznej produkcji żywca wołowego w Europie i na świecie w roku 2011	522
Karolina Sienkiewicz , Karta Praw Studenta a sytuacja absolwentów szkół wyższych na rynku pracy.....	534
Agnieszka Skoczylas-Tworek , Audyt jako narzędzie optymalizacji zarządzania przedsiębiorstwem w dobie kryzysu ekonomicznego	546
Katarzyna Skorupińska , Niezwiązkowe formy reprezentacji pracowników w polskim systemie stosunków przemysłowych	557
Agnieszka Słomka-Gołębiowska , Determinanty niezależności komitetu wynagrodzeń w bankach w Polsce	569
Jerzy Sokołowski , Optymalizacja wyboru oferty turystycznej przez klienta przy wykorzystaniu portalu internetowego holidaycheck	581
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka , Ocena stopnia wykorzystania pomocy publicznej przez przedsiębiorstwa województwa lubelskiego na podstawie wyników badań ankietowych	590
Marcin Stępień , Elementy zasad podatkowych w aspekcie polskiego systemu podatkowego.....	602
Maciej Szczepankiewicz , Potencjał innowacyjny polskich parlamentarzystów.....	612

Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman , Rola funduszy unijnych w finansowaniu zrównoważonego rozwoju na przykładzie gmin województwa łódzkiego	623
Arkadiusz Świadek, Katarzyna Szopik-Depczyńska , Aktywność innowacyjna a wielkość przedsiębiorstw w systemie przemysłowym małopolski	633
Dariusz Urban , Gospodarka polska jako miejsce inwestycji z perspektywy wybranych państwowych funduszy majątkowych – przyczynek do badań empirycznych.....	644
Piotr Urbanek , Polityka wynagradzania kadry kierowniczej w polskich bankach publicznych na przykładzie spółek indeksu WIG20	654
Adam Wasilewski , Użytki rolne a rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej w Polsce	667
Anetta Waśniewska , Aktywność społeczna i ekonomiczna stowarzyszeń i fundacji – wybrane zagadnienia na podstawie przeprowadzonych badań	678
Marek Wigier , Sytuacja ekonomiczna przetwórstwa spożywczego w Polsce w okresie członkostwa w UE – stan i perspektywy.....	688
Edward Wiśniewski , Efekty skali w funkcjonowaniu jednostek samorządu terytorialnego na przykładzie gmin województwa zachodniopomorskiego	700
Urszula Zagóra-Jonszta , Ruch spółdzielczy i działalność Franciszka Stefczyka	710
Katarzyna Żak , Diagnoza poziomu innowacyjności polskiej gospodarki.....	721

Summaries

Franciszek Adamczuk , Usage of traditional and regional products in the region's promotion.....	24
Ewa Badzińska , Prospects and barriers to the development of <i>spin-off</i> companies in Poland	34
Agnieszka Baer-Nawrocka, Arkadiusz Sadowski , Political and structural factors affecting the changes in the distribution of pig production in the European Union countries	44
Agnieszka Barczak , The use of the linear programming method to assess the production process of groups of farms of some chosen agricultural types.	55
Wioletta Bieńkowska-Gołasa , Distance of rural communities in Mazovian Voivodeship from the main economic centres and their level of entrepreneurship	64
Alicja Bonarska-Treit , Tourism as a chance for local development.....	76
Agnieszka Borowska , The use of funds under National Programmes for the Support of Apiculture in Poland	91
Anna Czech , Polish energy security and renewable energy sources	99

Malgorzata Dolata , Competitive position of East Poland rural areas from the point of view of economic infrastructure equipment.....	108
Monika Fabiańska , Selected factors of the regional capital determining investment decisions of the companies from the textile and clothing sector from Łódź Voivodeship.....	120
Mateusz Folwarski , Remuneration of executive directors of board of directors of the biggest American banks before and after the financial crisis	131
Malgorzata Fronczek , Character of the Polish foreign trade after 1990	141
Hanna Godlewska-Majkowska, Agnieszka Komor , Conditioning of automotive sector enterprises competitiveness in Poland and in Europe.....	151
Marcin Gospodarowicz , Microenterprises in Poland and their support from EU funds in the years 2007-2011.....	164
Marianna Greta, Ewa Tomczak-Woźniak , Polish agriculture sector vs. digitization – example and barriers of the computer technologies implementing project realization	175
Sylwia Guzdek , The importance of business environment for small and medium-sized enterprises in 2007-2012.....	189
Barbara Hadryjańska , Strengthening the competitive advantage of companies on the example of the agri-food sector.....	200
Sławomira Hajduk , Economic instruments of space management on the local level.....	211
Mariusz Hamulczuk , Asymmetric price transmission along the food chain. Example of poultry prices in Poland	223
Tomasz Holecki, Joanna Woźniak-Holecka, Agata Bocionek , Financing health care services for uninsured individuals under a decision of the executive body of the local government.....	232
Grażyna Karmowska , Differences in the development of poviats of West Pomeranian Voivodeship	246
Wojciech Kisiał, Bartosz Stępiński , Spatial differences in the absorption of EU funds by the regional and local governments in Poland.....	256
Joanna Kizielewicz , Economic policy of the government and the European Union towards coastal regions and its influence upon the development of maritime tourism in Poland	269
Ewa Kołoszycz , Income of typical dairy farms in the European Union in 2011.....	279
Sylwester Kozak , Efficiency of life insurance companies in Poland in the years 2002-2011. Do size and foreign ownership matter?.....	291
Mariusz Kudelko , Assessment of building of power plants using new lignite deposits – a systems approach.....	304
Anetta Kuna-Marszałek , Environmental strategies of enterprises on the international markets	316

Piotr Laskowski , Special economic zones as a factor of regional development based on Wałbrzych Special Economic Zone “INVEST-PARK”.	329
Wojciech Leoński , External barriers to the development of entrepreneurship in Poland	340
Edyta Łyżwa, Olga Braziewicz-Kumor , Cooperation of industrial enterprises with other market participants in terms of innovative activity.....	352
Agnieszka Malkowska , Strategy for the development of Pomerania Euro-region and building of competitive border region	362
Arkadiusz Malkowski , The eastern border of Poland from outskirts and isolation to co-operation	372
Grażyna Mańczak , Pro-export policy assessment in Poland.....	383
Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz , Analysis of labour output in agricultural farms in 2010 in comparison to 2002.....	395
Dominika Mierzwa , Application of multiplication analysis of discrimination to the evaluation of cooperative dairy companies	407
Andrzej Miszczuk , New approach the regional strategic planning (as an example of Podkarpackie Voivodeship)	419
Zbigniew Mongiało, Michał Świtłyk , Analysis of efficiency coefficients of public universities	430
Anna Oleńczuk-Paszal, Monika Śpiewak-Szyjka , Voivodeship real estate management vs. voivodeship revenue	441
Piotr Podsiadło , State aid for fishing industry companies.....	453
Halina Powęska , The purpose of crossing the border by cross-border traders and the commodity structure of cross-border purchasing in the Polish-Ukrainian border region.....	464
Zdzisław W. Puślecki , New phenomena in the Common Agricultural Policy of the European Union in the conditions of a budgetary perspective for the years 2014-2020.....	476
Bogusława Puzio-Waślawik , Self-employment during the economic slowdown in Poland	488
Małgorzata Raczkowska , Social cooperative movement in Poland.....	501
Joanna Rogalska , Świętokrzyskie local government units as beneficiaries of regional policy	512
Iga Rudawska , Network as an intermediate form of economic coordination on the example of integrated healthcare	521
Robert Rusielik , Determinants of technical efficiency of beef production in Europe and in the world in 2011.....	533
Karolina Sienkiewicz , Consequences of signing Student’s Law Card for university graduates	545
Agnieszka Skoczyła-Tworek , Audit as a tool for optimization of company management in the current economic crisis.....	556

Katarzyna Skorupińska , Non-trade union forms of employee representation in the Polish system of industrial relations	568
Agnieszka Słomka-Gołębiowska , Determinants of compensation committee independence in banks in Poland.....	580
Jerzy Sokółowski , Optimization of tourist offer selection by using Internet portal HolidayCheck.....	589
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałazka , Assessment of the use of public assistance by companies in Lublin Voivodeship based on survey results	601
Marcin Stępień , Elements of tax rules in the context of the Polish tax system	611
Maciej Szczepankiewicz , Polish parliamentarians' innovation potential.....	622
Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman , The role of EU funds in the financing of sustainable development on the example of Łódź Voivodeship municipalities	632
Arkadiusz Świadek, Katarzyna Szopik-Depczyńska , The impact of enterprises' size on regional innovation systems – Małopolskie case	643
Dariusz Urban , Polish economy as a place of investment from the perspective of selected sovereign wealth funds – a contribution to the empirical analyses.....	653
Piotr Urbanek , Executive remuneration policy in the Polish public banks on the example of WIG20 companies.....	666
Adam Wasilewski , Arable land and the development of non-agricultural economic activity in Poland.....	677
Anetta Waśniewska , Social and economic activity of associations and foundations – selected problems based on research.....	687
Marek Wigier , Food processing in Poland in the times of EU membership – condition and perspective	699
Edward Wiśniewski , Economies of scale in the operation of local government units on the example of communities of Western Pomerania.....	709
Urszula Zagóra-Jonszta , Cooperative movement and activities of Franciszek Stefczyk	720
Katarzyna Żak , Diagnosis of the innovation level of Polish economy	732

Agnieszka Malkowska

Uniwersytet Szczeciński

STRATEGIA ROZWOJU EUROREGIONU POMERANIA A BUDOWA KONKURENCYJNEGO REGIONU PRZYGRANICZNEGO

Streszczenie: Integracja Europy nie jest możliwa bez współpracy terytorialnej, w której dużą rolę odgrywają euroregiony. Celem artykułu jest wskazanie planowanych działań i priorytetów strategii rozwoju na lata 2014-2020 w Euroregionie Pomerania, które mają się przyczynić do budowania i wzmacniania jego konkurencyjności. Priorytetowe działania, ujęte w nowej strategii rozwoju dla badanego obszaru, koncentrują się wokół takich obszarów, jak: edukacja, turystyka, usługi publiczne, centra gospodarcze oraz budowa społeczeństwa obywatelskiego.

Słowa kluczowe: współpraca transgraniczna, Euroregion Pomerania, konkurencyjny region przygraniczny, strategia rozwoju.

1. Wstęp

Zmiany, jakie dokonują się we współczesnej gospodarce światowej, mają charakter wielowymiarowy. Obserwujemy przeobrażenia na wszystkich płaszczyznach życia m.in.: społecznej, gospodarczej, kulturalnej i politycznej. Są one charakterystyczne dla procesu globalizacji, tak jak powstawanie coraz silniejszych współzależności międzynarodowych oraz jej dialektyczny charakter¹. Zjawiska te szczególnie mocno uwidocznione są na kontynencie europejskim, gdzie dodatkowo wzmacniane są poprzez procesy integracyjne. Integracja Europy nierozzerwalnie związana jest ze współpracą pomiędzy państwami i narodami, a jedną z jej form jest współpraca transgraniczna, w tym w ramach euroregionów.

Celem artykułu jest wskazanie planowanych działań i priorytetów strategii rozwoju na lata 2014-2020 w Euroregionie Pomerania, które mają się przyczynić do budowania i wzmacniania jego konkurencyjności. Wskazano także procesy, które charakteryzują badany obszar oraz bariery w transgranicznej współpracy polsko-niemieckiej. W pracy dokonano przeglądu literatury przedmiotu oraz dokumentów o charakterze strategicznym dotyczących Euroregionu Pomerania.

¹ Dialektyczny charakter globalizacji wiąże się z nieustającym procesem występowania zjawisk o przeciwstawnym charakterze, jak np. globalizacja – regionalizacja.

2. Pojęcie regionu konkurencyjnego

We współczesnej gospodarce światowej jednostki terytorialne, w tym regiony, dążą do osiągnięcia wysokiego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego opartego na zasadach zrównoważonych. Nie jest to możliwe bez uwzględnienia kwestii konkurencyjności.

W kategoriach ekonomicznych konkurencyjność można określić najprościej jako zdolność do osiągania sukcesu w rywalizacji gospodarczej². Konkurencyjność regionów jest procesem wynikającym bezpośrednio z dążenia do podnoszenia konkurencyjności gospodarki³. Definiuje się ją jako „przewagę nad innymi regionami, będącą wypadkową atrakcyjności oferty usługowej kierowanej do obecnych i potencjalnych użytkowników regionu, którymi są mieszkańcy, firmy, inwestorzy, goście. Jej źródłem jest nowoczesna infrastruktura materialna, instytucjonalna i intelektualna regionu. Konkurencyjność wynika z atutów, czyli najważniejszych silnych stron regionu, których źródło tkwi między innymi w systemie edukacyjnym, strukturze gospodarczej i infrastrukturze”⁴.

Konkurencyjność postrzegana jest też w kontekście umiejętności adaptowania pozytywnych trendów pojawiających się w otoczeniu, kreujących korzyści wewnętrzne i zewnętrzne (rozwój przedsiębiorczości, kreowanie wzrostu regionalnego)⁵. Konkurencyjny region będzie zatem obszarem, w którym pojawia się zdolność do:

- generowania wysokiego poziomu zatrudnienia,
- wzrostu poziomu wydajności pracy,
- trwałego wzrostu poziomu życia i warunków bytowych społeczności regionu,
- osiągania sukcesu w rywalizacji gospodarczej,
- przystosowania się do zmieniających się warunków otoczenia,
- absorbowania i generowania innowacji,
- tworzenia i wykorzystania zasobów strategicznych⁶.

Konkurencyjność nie jest celem samym w sobie. Regiony rywalizują ze sobą poprzez osiągnięcie różnego rodzaju korzyści, które mają służyć mieszkańcom, instytucjom publicznym, przedsiębiorcom, inwestorom czy gościom. Konkurencyjność regionów jest mierzalna, co jest podstawą tworzenia rankingów. Te z kolei pozwalają na tworzenie programów mających na celu zmniejszenie różnic pomiędzy re-

² Z. Przygodzki, *Konkurencyjność regionów*, [w:] *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, red. J. Chądryński, A. Nowakowska, Z. Przygodzki, CeDeWu, Warszawa 2007, s. 106.

³ T. Markowski, *Zarządzanie rozwojem miast*, PWN, Warszawa 1999.

⁴ D. Stawasz, *Ekonomiczno-organizacyjne uwarunkowania rozwoju regionu – teoria i praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2004, s. 203.

⁵ B. Filipiak, M. Kogut, A. Szewczuk, M. Ziolo, *Rozwój lokalny i regionalny. Uwarunkowania, finanse procedury*, Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2005, s. 264.

⁶ Z. Przygodzki, *Procesy terytorializacji przedsiębiorstw – w poszukiwaniu zasobów specyficznych w regionie łódzkim*, [w:] *Przedsiębiorczy i konkurencyjny region w teorii i polityce rozwoju regionalnego*, red. A. Klasik, Biuletyn KPZK nr 218, Warszawa 2005, s. 174.

gionami. W Unii Europejskiej wykorzystywana jest w tym celu Europejska Polityka Spójności, która także zajmuje się problematyką europejskiej współpracy terytorialnej.

3. Współpraca transgraniczna a współpraca euroregionalna

Od drugiej połowy XX w. istotną rolę w gospodarce światowej odgrywa szeroko rozumiana współpraca międzynarodowa. Zajmuje ona szczególne miejsce w koncepcjach zrównoważonego rozwoju terytorialnego, może dotyczyć różnych aspektów życia społeczno-gospodarczego i być prowadzona na wielu poziomach podziału terytorialnego. W pojęciu współpracy międzynarodowej zawiera się pojęcie współpracy transgranicznej. Cechami je odróżniającymi są: sąsiedzkość (przyległość) obszarów oraz lokalny lub regionalny charakter współpracy⁷. Z kolei szczególną formą współpracy terytorialnej, w której biorą udział społeczności lokalne i regionalne, jest współpraca euroregionalna. Współpraca terytorialna nabiera cech współpracy euroregionalnej z chwilą wprowadzenia stałych, instytucjonalnych form działania poprzez tworzenie stowarzyszeń, rad, sekretariatów, grup roboczych itp., a także licznych powiązań z wyspecjalizowanymi krajowymi i międzynarodowymi organami koordynacji współpracy terytorialnej. Współpraca euroregionalna odbywa się w ramach euroregionów⁸. Tworzy się je z myślą o długim horyzoncie czasowym i wielu aspektach działalności⁹.

Pojęcie euroregionu nie występuje w jurysdykcji europejskiej i światowej. Używane jest ono jednak w teorii i praktyce stosunków międzynarodowych i w szeroko rozumianej dyscyplinie naukowej, jaką jest regionalistyka. Podejmowano liczne próby jego zdefiniowania – w znacznej mierze były one nieudane¹⁰. Euroregion, według Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych (SERG), to¹¹:

- platforma współpracy władz regionalnych i lokalnych po obu stronach granicy państwowej, niekiedy posiadająca zgromadzenia parlamentarne;
- transgraniczna organizacja ze stałym sekretariatem, pracownikami merytorycznymi, administracyjnymi oraz własnymi środkami finansowymi;
- według przepisów prawa prywatnego opiera się na krajowych związkach celowych lub fundacji po obu stronach granicy lub, według przepisów prawa pu-

⁷ T. Borys, Z. Panasiewicz, *Panorama Euroregionów*, US Jelenia Góra, Jelenia Góra 1997, s. 8.

⁸ M. Małecka, *Euroregiony na granicach Polski 2003*, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2003, s. 15.

⁹ M. Perkowski (red.), *Współpraca transgraniczna. Aspekty prawno-ekonomiczne*, Fundacja Prawo i Partnerstwo, Białystok 2010, s. 17.

¹⁰ F. Adamczuk, *Nowa strategia rozwoju Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa (ERN) – jej uwarunkowania i ewaluacja*, [w:] *Polityka ekonomiczna*, red. J. Sokołowski, M. Sosnowski, A. Żabiński, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2012, s. 15.

¹¹ *Praktyczny podręcznik współpracy transgranicznej, Komisja Europejska – SERG*, Gronau 2000, s. 8.

blicznego, opiera się na umowach międzynarodowych, które regulują też członkostwo władz terytorialnych.

Euroregiony funkcjonują w oparciu o tzw. zasady współpracy transgranicznej¹². Zalicza się tu m.in. zasadę dobrego sąsiedztwa, dobrowolności uczestnictwa, partnerstwa, równouprawnienia i równorzędności stron, zachowania tożsamości narodowej, państwowej, regionalnej czy lokalnej, zasadę pragmatyzmu oraz analizy kosztów i korzyści, a także zasadę subsydiarności, solidarności czy istnienia koncepcji bądź strategii rozwoju transgranicznego. Ta ostatnia zasada oznacza konieczność tworzenia wieloletnich strategii rozwoju, które określają potrzeby i przyszłe cele rozwoju całego euroregionu w oparciu o wspólnie wypracowane perspektywy rozwoju regionalnego. Przyjęcie i skuteczna realizacja założeń koncepcji rozwoju pomaga budować i wzmacniać konkurencyjność danego obszaru.

Współpraca transgraniczna w Polsce w ramach euroregionów rozpoczęła się formalnie w roku 1991, wraz z powstaniem pierwszego w kraju Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa. Od roku 2003 w Polsce funkcjonuje 16 euroregionów. Wśród nich znajdują się cztery na granicy polsko-niemieckiej (Pomerania, Pro Europa Viadrina, Sprewa-Nysa-Bóbr i Nysa), wśród których Euroregion Pomerania jest najmłodszy.

4. Budowa konkurencyjnego Euroregionu Pomerania – założenia strategii rozwoju na lata 2014-2020

Euroregion Pomerania został utworzony 15 grudnia 1995 roku. Rozciąga się on na powierzchni 49 000 km², wzdłuż granicy trzech państw: północno-zachodniej Polski, południowej Szwecji oraz północnych Niemiec. Celem Euroregionu Pomerania jest podejmowanie wspólnych działań dla równomiernego i zrównoważonego rozwoju regionu oraz zbliżenie jego mieszkańców i instytucji. Ma on zostać osiągnięty w szczególności poprzez¹³:

- podnoszenie poziomu życia obywateli mieszkających w regionie,
- popieranie idei jedności europejskiej, współpracę i wymianę grup społecznych, naukowych, zawodowych, kulturalnych oraz młodzieżowych,
- budowanie i przystosowanie infrastruktury do potrzeb ruchu granicznego oraz regionalnego,
- rozwój współpracy gospodarczej,
- wymianę *know-how* oraz transfer technologii,
- stworzenie kompleksowego systemu informacyjnego w celu wymiany danych w euroregionie,
- współpracę w zakresie likwidacji pożarów i skutków klęsk żywiołowych.

¹² Szerzej: M. Greta, *Euroregiony a integracja europejska. Wnioski dla Polski*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2003, s. 41-42.

¹³ M. Małecka, *Euroregiony na granicach Polski 2007*, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2007, s. 22.

Budowa konkurencyjnego Euroregionu Pomierania oparta jest na przygotowanej strategii. Lata 2012 i 2013 poświęcone są debacie nad przyszłością tego obszaru i przygotowaniu aktualizacji *Transgranicznej Strategii Euroregionu Pomierania na lata 2014-2020*. Realizacja tego zadania została poprzedzona oceną procesów zachodzących na obszarze Euroregionu Pomierania. Za najważniejsze uznano¹⁴:

- negatywne zmiany demograficzne – spadek liczby mieszkańców, negatywne skutki migracji, spadek przyrostu naturalnego oraz odpływ młodych mieszkańców z obszarów o niższej atrakcyjności;
- strukturalne zmiany gospodarki – deindustrializacja, wchodzenie w gospodarkę regionu zewnętrznych firm sieciowych, kurczenie się lokalnych rynków pracy;
- zmiany jakości i dostępności usług publicznych – modernizacja i rozbudowa infrastruktury technicznej, rewitalizacja przestrzeni publicznej i modernizacja obiektów użyteczności publicznej, poprawa jakości usług, redukcja oferty usług w efekcie zmian demograficznych, konieczność dopasowania oferty usług publicznych do nowych potrzeb i zmieniającej się struktury osadniczej euroregionu;
- zmiany stanu finansów jednostek samorządów terytorialnych – wzrost zadłużenia i kosztów obsługi zadłużenia, wzrost kosztów utrzymania infrastruktury, wzrost kosztów świadczenia usług, zmiany dochodów samorządów w efekcie zmian demograficznych i gospodarczych, wzrost obciążenia budżetów wydatkami bieżącymi i obniżenie zdolności finansowania rozwoju.

Przy pracach nad aktualizacją *Transgranicznej Strategii Euroregionu Pomierania na lata 2014-2020* wskazano na największe problemy w zakresie współpracy między sąsiadami¹⁵:

- niezadowalający poziom wiedzy o sytuacji sąsiada i bariery komunikacyjne,
- zróżnicowany poziom potencjału instytucjonalnego i profesjonalnego potencjalnych beneficjentów,
- trudności z finansowaniem projektów,
- rozdrobnienie inicjatyw i projektów.

Ocena sytuacji gospodarczej obszaru Euroregionu Pomierania oraz identyfikacja problemów tego regionu pozwoliły na wstępne określenie celów dalszej współpracy transgranicznej. Zestawienie priorytetów działań dla Euroregionu Pomierania na lata 2007-2013 oraz 2014-2020 zawiera tab. 1.

Planowane priorytety działań dla Euroregionu Pomierania skoncentrowane są wokół takich obszarów, jak: edukacja, nauka, technologia, innowacyjność, gospodarka, turystyka, usługi publiczne i społeczeństwo obywatelskie. W porównaniu z perspektywą lat 2007-2013 priorytetów programu współpracy transgranicznej jest mniej, ale są one bardziej szczegółowe.

¹⁴ P. Bartnik, *Aktualizacja Transgranicznej Strategii Rozwoju Euroregionu Pomierania na lata 2014-2020*, http://www.szczecin.pl/UMSzczecinSwiat/chapter_59233.asp?soid=B6EF7F47A9A848DC87F1624057B05C1F (dostęp 18.03.2013).

¹⁵ Tamże.

Tabela 1. Priorytety działań Euroregionu Pomerania w latach 2007-2013 oraz 2014-2020

Priorytety działań na lata 2007-2013	Priorytety działań na lata 2014-2020
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój i modernizacja gospodarki ze szczególnym uwzględnieniem MŚP – rozwój turystyki jako znaku rozpoznawczego regionu 2. Wsparcie nauki, technologii, edukacji i podnoszenia kwalifikacji przy intensyfikacji współpracy multidyscyplinarnej między gospodarką a placówkami badawczymi 3. Transgraniczny rozwój infrastruktury komunikacyjnej i poprawa regionalnych połączeń transportowych 4. Zachowanie i odtworzenie bogactwa przyrodniczego w euroregionie oraz poprawa ochrony środowiska 5. Dywersyfikacja rozwoju obszarów wiejskich 6. Dalszy rozwój transnarodowej koordynacji i współpracy regionalnej w obszarze społecznym, kulturowym i technicznym 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wsparcie edukacji, badań, wykorzystania nowych technologii, innowacji dla wzrostu zatrudnienia 2. Poprawa dostępności centrów gospodarczych i turystycznych 3. Dostosowanie dostępności usług publicznych do zmian demograficznych 4. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Źródło: zestawiono na podstawie: *Transgraniczna koncepcja działań i rozwoju Euroregionu Pomerania na lata 2007-2013*, http://www.pomerania.net/download/EHK_POMERANIA_2007-13_Endfassung_PL.pdf (dostęp 18.03.2013); P. Bartnik, wyd. cyt.

Na V Konferencji Transgranicznej „Nasze pogranicze – między wizją a praktyką”¹⁶, która odbyła się 10 grudnia 2012 r. w Szczecinie, zaprezentowano pomysły projektów, które mogłyby być realizowane w ramach strategii euroregionu i stanowić podstawę do jego dalszego rozwoju, którego efektem będzie również budowa konkurencyjnego obszaru przygranicznego. Wśród strategicznych propozycji projektów programu współpracy transgranicznej znalazła się budowa Centrum Kompetencji Euroregionu Pomerania. Miałoby ono świadczyć usługi dla interesariuszy, współpracować z partnerami zewnętrznymi oraz badać procesy zachodzące na pograniczach. Proponuje się także stworzenie sieci o nazwie Pomerania n@t, która stanowiłaby trzon współpracy subregionalnej dla świadczenia usług publicznych w wyludniających się obszarach wiejskich. Planuje się także stworzenie sieci imprez cyklicznych (imprezy sportowe, muzyczne, kulturalne, wystawy, konferencje), promowanie talentów Euroregionu Pomerania (np. naukowców, studentów, liderów społecznych czy młodych przedsiębiorców) oraz pozyskanie przedsiębiorców i mieszkańców spoza regionu. Kolejny pomysł to projekt wykorzystania nowych technologii do obniżania kosztów zaopatrzenia energetycznego np. obiektów użyteczności publicznej oraz wykorzystanie transgranicznego potencjału Szczecina i obszaru metropolitalnego innych ośrodków miejskich dla rozwoju całego Euroregionu Pomerania poprzez budowę centrów aktywności kulturalnej, edukacji, nowych technologii czy usług.

¹⁶ Konferencja została poświęcona przyszłości Europejskiej Współpracy Terytorialnej i Euroregionu Pomerania. Organizatorzy konferencji: Miasto Szczecin, Powiat Uckermark, Powiat Vorpommern-Greifswald oraz Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania.

W osiągnięciu zakładanych priorytetów dla Euroregionu Pomierania w latach 2014-2020 może pomóc także pięć koncepcji¹⁷ w ramach dwóch obszarów:

1. **Turystyka i komunikacja**, obejmujące trzy projekty: „Pomierania Ticket Plus”, „Transgraniczna sieć ścieżek rowerowych” oraz „Transgraniczny produkt turystyki wodnej”;

2. **Edukacja**, obejmująca dwa projekty: „Poznajemy swój język i swoje małe ojczyzny. Porozumienie ponad granicami” oraz „Centrum wspierania nauczania i promocji języka niemieckiego i języka polskiego”.

Projekt „Pomierania Ticket Plus” stanowi rozszerzenie oferty „Pomierania Ticket” funkcjonującej od roku 2010, której bilet upoważnia do przejazdu na trasie Pasewalk – Szczecin – Pasewalk, obsługiwanej przez niemieckie linie kolejowe i autobusowe. Zaproponowano, aby nowa, rozszerzona oferta dawała dodatkowo możliwość korzystania posiadaczom biletu Pomierania Ticket Plus z komunikacji miejskiej (zarówno autobusowej, jak i tramwajowej) na terenie Szczecina. Docelowo wspomniany nowy bilet mógłby obowiązywać na dwóch transgranicznych trasach: Pasewalk – Szczecin + komunikacja miejska na terenie Szczecina – Pasewalk oraz Uckerunde – Szczecin + komunikacja miejska na terenie Szczecina – Uckerunde. Projekt ten jest kierowany głównie do: polskich i niemieckich turystów, osób pracujących lub załatwiających sprawy służbowe na obszarze objętym projektem oraz grup zakupowych. Jego wprowadzenie wymaga wzajemnych uzgodnień (dotyczących np. porozumień między podmiotami projektu, określenia wzoru biletów, uzgodnienia wzajemnych rozliczeń finansowych, uwzględnienia w obowiązującej taryfie biletów Pomierania Ticket Plus) oraz oczywiście promocji.

Koncepcja „Transgraniczna sieć ścieżek rowerowych” zakłada zinwentaryzowanie istniejących szlaków i ścieżek rowerowych po stronie polskiej i niemieckiej oraz wydanie mapy rowerowej. Wskazuje się, iż uwagę należy zwrócić na takie aspekty, jak: ustalenie tras (ich przebieg i jakość) oraz miejsc postojowych, a także opracowanie tablic informacyjnych i odpowiednich oznakowań oraz organizacja corocznej imprezy integrującej rowerzystów z Polski i Niemiec.

Celem projektu „Transgraniczny produkt turystyki wodnej” jest wzrost ruchu turystycznego na akwenach transgranicznych. Jego realizacja ma przynieść zarówno korzyści krótkoterminowe, tj. zbudowanie wspólnego wizerunku obszaru transgranicznego w zakresie turystyki wodnej, oraz długoterminowe, które wiążane są ze wzrostem zatrudnienia w branży turystyki wodnej w obszarze transgranicznym. Za mocne strony projektu uznano wielkość i atrakcyjność akwenów oraz już istniejącą i ciągle rozwijaną infrastrukturę. Przy analizie słabych stron wskazuje się na: dużą ilość podmiotów organizujących turystykę wodną oraz brak współpracy pomiędzy tymi podmiotami i samorządami, zróżnicowany poziom jakości infrastruktury oraz

¹⁷ Wszystkie koncepcje opisano na podstawie materiałów z V Konferencji Transgranicznej „Nasze pogranicze – między wizją a praktyką”, która odbyła się 10 grudnia 2012 r. w Szczecinie, http://www.szczecin.pl/UMSzczecinSwiat/chapter_59233.asp?soid=B6EF7F47A9A848DC87F1624057B05C1F (dostęp 18.03.2013).

ubogą ofertę uprawiania turystyki wodnej. Z kolei szans w realizacji projektu upatruje się w braku granicy (tzn. braku barier), popularności turystyki wodnej na pograniczu polsko-niemieckim oraz w możliwości pozyskania środków finansowych na realizację projektu z INTERREG V. Zagrożeniem dla projektu mogą się okazać różne uwarunkowania prawne w Polsce i w Niemczech oraz ograniczone możliwości wydatkowania środków finansowych na promocję.

Realizacja projektu „Transgraniczny produkt turystyki wodnej” ma się skupić na czterech działaniach. W pierwszej kolejności planuje się opracowanie marketingowej strategii produktu turystyki wodnej w obszarze transgranicznym. Dalsze działania w ramach projektu przewidują konsolidację sieci marin. Ma ona polegać na: wprowadzeniu standardów usług oferowanych przez wszystkie obiekty infrastruktury wodnej, wspólnej polityce cen i rezerwacji, wdrożeniu systemu zarządzania i rezerwacji miejsc postojowych w portach jachtowych oraz opracowaniu modelu zbierania danych do analizy ruchu turystyki wodnej. Kolejnym krokiem w realizacji projektu ma być przeprowadzenie kampanii promocyjnej niezbędnej w rozpropagowaniu idei transgranicznego produktu turystyki wodnej. Ostatnim działaniem w omawianej koncepcji ma być edukacja żeglarska młodzieży.

Celem projektu pt. „Poznajemy swój język i swoje małe ojczyzny. Porozumienie ponad granicami” jest rozwijanie kompetencji komunikacyjnych w językach partnerów projektu, przy wykorzystaniu elementów kulturowych, artystycznych i przyrodniczych polsko-niemieckiego pogranicza. Zakłada on realizację programu nauczania języka niemieckiego z elementami kulturoznawczymi dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym oraz dla kadry nauczycielskiej. Realizacja tego projektu ma przynieść długofalowe efekty, takie jak: wzmocnienie świadomości z korzyści płynących ze znajomości języka sąsiada, wzbudzenie zainteresowania oraz budowanie motywacji do nauki języka niemieckiego wśród dzieci na etapie edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej oraz wśród ich rodziców, nawiązanie bezpośrednich kontaktów transgranicznych i relacji językowo-kulturowych pomiędzy dziećmi, rodzicami, nauczycielami, wymiana doświadczeń zawodowych nauczycieli (funkcjonowanie placówek, podobieństwa i różnice w systemie edukacji i wychowania po obu stronach granic), przełamanie barier emocjonalnych i mentalnych ograniczających wzajemną współpracę oraz zbudowanie porozumienia i więzi międzysąsiedzkich ponad granicami kulturowymi i językowymi. Realizacja projektu ma przynieść korzyści dla regionu w postaci zintensyfikowania procesu budowania klimatu partnerstwa transgranicznego między Polską a Niemcami.

Celem drugiego projektu z obszaru edukacji pt. „Centrum wspierania nauczania i promocji języka niemieckiego i języka polskiego” jest integracja i promocja działań na rzecz dwujęzyczności na pograniczu polsko-niemieckim m.in. poprzez popularyzowanie dwujęzyczności i ukazywanie korzyści płynących ze znajomości języka sąsiada. Realizacja tej koncepcji ma przynieść korzyści dla regionu zarówno krótkoterminowe (spotkanie osób i instytucji związanych z nauczaniem języka niemieckie-

go i polskiego), jak i długoterminowe (powstanie trwałego miejsca – Centrum, zmiana postaw dotyczących nauki języka sąsiada, ożywienie w obszarze nauczania i promowania obu języków).

5. Podsumowanie

Euroregion Pomierania wpisał się w krajobraz funkcjonowania województwa zachodniopomorskiego po stronie polskiej oraz północno-wschodniej części Meklemburgii-Pomorza Przedniego i północno-wschodniej części Brandenburgii w Niemczech. Jest on najmłodszym tego typu tworem na pograniczu polsko-niemieckim, na którym funkcjonuje prawie dwie dekady, co należy uznać za sukces, zwłaszcza że historia tego obszaru jest trudna. Tym samym należy pamiętać, iż jako jeden z euroregionów powstałych w Polsce w latach 90. stanowił swojego rodzaju „teren doświadczalny”, na którym wszystkie podejmowane działania i inicjatywy miały charakter prekursorski.

Euroregion Pomierania stosuje się do zasad współpracy transgranicznej, w tym do zasady istnienia koncepcji bądź strategii rozwoju transgranicznego. Dokument strategiczny pt. *Transgraniczna koncepcja działań i rozwoju Euroregionu Pomierania*, był przygotowywany i realizowany w latach 2000-2006 oraz 2007-2013, a obecnie trwają zaawansowane prace nad perspektywą 2014-2020.

W literaturze przedmiotu wskazuje się, iż w budowaniu konkurencyjności regionów strategiczne miejsce zajmuje edukacja, gospodarka i infrastruktura. Z kolei planowane priorytety działań dla Euroregionu Pomierania na lata 2014-2020 skoncentrowane są wokół takich obszarów, jak: edukacja, nauka, technologia, innowacyjność, gospodarka, turystyka, usługi publiczne i społeczeństwo obywatelskie. Tym samym wydaje się, iż cele strategiczne dla rozwoju pogranicza polsko-niemieckiego w obrębie Euroregionu Pomierania zostały trafnie określone, a ich realizacja powinna pozytywnie wpłynąć na rozwój regionalny tego obszaru oraz na wzrost jego konkurencyjności.

Literatura

- Adamczuk F., *Nowa strategia rozwoju Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa (ERN) – jej uwarunkowania i ewaluacja*, [w:] *Polityka ekonomiczna*, red. J. Sokołowski, M. Sosnowski, A. Żabiński, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2012.
- Bartnik P., *Aktualizacja Transgranicznej Strategii Rozwoju Euroregionu Pomierania na lata 2014-2020*, http://www.szczecin.pl/UMSzczecinSwiat/chapter_59233.asp?soid=B6EF7F47A9A848DC87F1624057B05C1F (dostęp 18.03.2013).
- Borys T., Panasiewicz Z., *Panorama Euroregionów*, US Jelenia Góra, Jelenia Góra 1997.
- Filipiak B., Kogut M., Szewczuk A., Ziolo M., *Rozwój lokalny i regionalny. Uwarunkowania, finanse procedury*, Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2005.
- Greta M., *Euroregiony a integracja europejska. Wnioski dla Polski*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2003.

- Małecka M., *Euroregiony na granicach Polski 2003*, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2003.
- Małecka M., *Euroregiony na granicach Polski 2007*, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2007.
- Markowski T., *Zarządzanie rozwojem miast*, PWN, Warszawa 1999.
- Perkowski M. (red.), *Współpraca transgraniczna. Aspekty prawno-ekonomiczne*, Fundacja Prawo i Partnerstwo, Białystok 2010.
- Praktyczny podręcznik współpracy transgranicznej, Komisja Europejska – SERG*, Gronau 2000.
- Przygodzki Z., *Konkurencyjność regionów*, [w:] *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, red. J. Chądzyński, A. Nowakowska, Z. Przygodzki, CeDeWu, Warszawa 2007.
- Przygodzki Z., *Procesy terytorializacji przedsiębiorstw – w poszukiwaniu zasobów specyficznych w regionie łódzkim*, [w:] *Przedsiębiorczy i konkurencyjny region w teorii i polityce rozwoju regionalnego*, red. A. Klasik, Biuletyn KPZK nr 218, Warszawa 2005.
- Stawasz D., *Ekonomiczno-organizacyjne uwarunkowania rozwoju regionu – teoria i praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2004.
- Transgraniczna koncepcja działań i rozwoju Euroregionu Pomorza na lata 2007-2013*, http://www.pomorania.net/download/EHK_POMERANIA_2007-13_Endfassung_PL.pdf (dostęp 18.03.2013).

STRATEGY FOR THE DEVELOPMENT OF POMERANIA EUROREGION AND BUILDING OF COMPETITIVE BORDER REGION

Summary: Processes connected with globalization and regional integration create new challenges for the border regions. This change in the perception of the border regions should indicate that these regions can be competitive. Strategic planning within the regions is the result of competition between regions. The paper presents priorities of strategy for the development of Pomerania Euroregion in the years 2014-2020, which have to contribute to building and strengthening its competitiveness. The priority actions, included in the new strategy focus round such areas as: education, tourism, public services, economic centres, as well as building of civil society.

Keywords: cross-border cooperation, Pomerania Euroregion, cross-border competitive region, development strategy.